

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De zucht naar publiciteit van een Russische provocateur [Bespreking van: E. Carrère (2012) Limonov: roman]

de Jong, B.M.

Published in:
Internationale Spectator

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

de Jong, B. (2012). De zucht naar publiciteit van een Russische provocateur [Bespreking van: E. Carrère (2012) Limonov: roman]. *Internationale Spectator*, 66(10), 516-517.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <http://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

De zucht naar publiciteit van een Russische provocateur

Emmanuel Carrère

Limonov. Roman.

Antwerpen: De Bezige Bij Antwerpen, 2012; 351 blz.; € 19,95; ISBN: 978-90-8542-352-2 (vertaald door Katelijne De Vuyt en Katrien Vandenbergh)

Eindeloos zuipen, rauwe seks, ontberingen aan de zelfkant van de samenleving en tussendoor ook nog een stapel boeken schrijven. Dat zijn zo ongeveer de belangrijkste ingrediënten uit het leven van de Russische zuiplap-geilaard-schrijver-politicus Edward Limonov, zoals dat meeslepend is opgeschreven door Emmanuel Carrère.

Limonov is allerm minst een biografie in de traditionele zin van het woord. Carrère doet niet of nauwelijks aan bronvermelding en meandert door het leven van zijn hoofdfiguur. In die zin is de ondertitel 'roman' wellicht op zijn plaats. Wél heeft Carrère de grotendeels autobiografische werken van Limonov, zo'n vijftien in totaal, nauwgezet bestudeerd en er uitvoerig uit geput, zoals hij een paar keer terloops vermeldt. Hij heeft Limonov ook uitvoerig gesproken. Carrères boek is deels een verslag van de onbegrensde fascinatie van de auteur voor zijn hoofdfiguur en het doet in dat opzicht sterk denken aan het recente *Himmlers hersenen heten Heydrich* (HhhH) van Laurent Binet. Dat boek getuigt van eenzelfde soort obsessie van de auteur met de hoofdfiguur, in het geval van Binet de *Reichsprotector* van Bohemen en Moravië (het door de nazi's bezette Tsjechië), Reinhard Heydrich, en Carrère's boek heeft een soortgelijke, sterk associatieve stijl.

De Sovjetoverheid liet Limonov in 1974, het jaar waarin Alexander Solzjenitsyn het land werd uitgezet, om onduidelijke redenen met zijn vrouw naar het Westen emigreren en nam hem toen ook het sovjetstaatsburgerschap af. Tot dan toe

was Limonov, geboren in 1943 als Edward Savenko en zoon van een officier van Stalins geheime politie NKVD, voornamelijk actief geweest in obscure literaire clubjes in zijn woonplaats Charkov en in Moskou, die in ieder geval gemeenschappelijk hadden dat er stevig werd ingenomen.

Eenmaal in New York beland, raakt hij al vrij snel aan lager wal, waarbij het feit dat hij er slechts met grote moeite in slaagt voor zijn autobiografische werken een uitgever te vinden, zeker niet helpt. Als er al iets van zijn hand verschijnt, zijn de doorgaans lage verkoopcijfers ook geen reden tot vrolijkheid. Dat laatste wordt beter als hij in 1980 met een nieuwe vrouw naar Parijs verhuist en na dertien jaar stateloos te zijn geweest, in 1987 de Franse nationaliteit krijgt. Zijn werk vindt in Frankrijk beter aftrek en hij krijgt internationale bekendheid.

In 1991 keert Limonov terug naar Rusland, waar hij zich in de politiek stort en een van de oprichters wordt van de Nationaal-Bolsjewistische Partij. Die partij is nooit officieel erkend door de Russische overheid, maar zij was de laatste jaren herhaaldelijk in het nieuws door aandacht trekkende protestacties tegen het beleid van Poetin, zoals bezettingen van overheidsgebouwen en demonstraties. Daarop reageerde de Russische overheid doorgaans op de bekende hardhandige wijze; Limonov is dan ook diverse keren voor korte tijd door de politie opgepakt. Vanaf 2001 bracht hij bijna twee jaar in de gevangenis en in een strafkamp door, onder meer op beschuldiging van terro-

risme. Carrère meent dat dit voor Limonov, ondanks de bedenkelijke reputatie van Russische gevangenis, een mooie tijd was. Hij voelde zich serieus genomen door de overheid en wist zich in het criminele milieu uitstekend te handhaven.

De centrale figuur in dit boek is politiek moeilijk te duiden, deels ook omdat coherentie niet de sterkste kant is van zijn boodschap. In dat opzicht doet hij denken aan die andere bekende figuur uit de Russische politieke marge, Vladimir Zjirinovski. Ook Carrère laat doorschemeren dat hij eigenlijk niet goed weet waar Limonov precies voor staat. Duidelijk is dat hij graag en veelvuldig in woord en daad provoceert. Hij heeft blijkbaar bewondering voor politieke leiders zoals Hitler en Stalin, die het gebruik van grof geweld niet schuwen. Ideologische verschillen tussen die twee lijken er nauwelijks toe te doen. Voor iemand als Gorbatsjov, net als voor de gemiddelde westerse politicus die zich drie keer bedenkt voordat hij geweld tegen eigen burgers gebruikt, heeft Limonov onverholven minachting.

Zijn fascinatie voor geweld blijkt uit het feit dat hij tijdens de Joegoslavische burgeroorlog van de jaren '90 de kant van de Serviërs koos en enige tijd metterdaad aan hun kant meevocht. Hij dronk menig glas, ongetwijfeld tot de rand toe gevuld, met de internationale bankrover, massamoordenaar en Servische nationale held Željko Ražnatović (alias Arkan) en haalde de internationale pers toen hij in 1992 vanuit de heuvels rond Sarajevo enkele salvo's uit een machinegeweer op de door Serviërs belegerde stad afvuurde.

Het is, kortom, niet verwonderlijk dat Limonov door menigeen voor fascist is uitgemaakt, maar of die vlag de lading echt dekt, is de vraag. Zijn belezenheid alleen al lijkt groter dan die van de gemiddelde fascist. Hij is waarschijnlijk sterk voorstander van een groot en machtig Rusland, maar de vraag waarom hij dan zo slecht over Poetin denkt, beantwoordt Carrère niet. De reden is wellicht dat de huidige Russische president niet gretig genoeg naar

een machinegeweer grijpt om alerhande politieke problemen op te lossen.

Inmiddels is Limonov al weer 69 jaar en het lijkt tijd om het wat rustiger aan te doen, zeker als men bedenkt dat de gemiddelde levensverwachting voor Russische mannen nog steeds maar op ergens begin zestig staat (enkele jaren terug was het zelfs nog eind vijftig). Misschien dat hij daarom al een tijd de internationale pers niet heeft gehaald.

Dat moet hem zwaar vallen, want de zucht naar publiciteit van deze provocateur is altijd heel groot geweest.

Ben de Jong

Dr B.M. de Jong is als gastonderzoeker verbonden aan de capaciteitsgroep Europese Studies van de Universiteit van Amsterdam.